

Pootproblemen bij kruisbekken.

Kees van Eerde

Tijdens de afgelopen Kruisbek irruptie, die plaats vond van juni 2002 tot ongeveer april 2003 kon ik een flink aantal vogels ringen. Vanaf het begin van de vangsten (juli 2002) viel mij op dat de poten van sommige vogels er afwijkend uitzagen. Ze waren dik en enigszins gezwollen. Gedurende het hele 'kruisbek-vangseizoen' ving ik geregeld van dergelijke vogels. Ik heb me voor het overgrote deel gehouden aan de door de Ringcentrale opgestelde lijst met ringmaten. 3.3 mm is bij gezonde vogels ook een prima keus. Sommigen heb ik echter afwijkend geringd namelijk met 4.2 mm.

In de loop van het seizoen had ik het geluk om zo nu en dan een 'eigen' vogel terug te vangen. Ik schrok echter bij een terugvangst toen ik zag wat een te kleine ringmaat met een vogelpoot doet. Bij de eerste vangst had ik deze vogel geringd met een 3.3 mm met een aantekening in mijn administratie dat de poot dikker was en gezwollen, maar nog geen aanleiding gaf er een grotere ringmaat om te doen. Bij terugvangst circa 5 maanden later bleek dat de ring ingegroeid was. Bij terugvangst had ik trouwens de indruk dat de ziekte weer op z'n retour was gezien het uiterlijk van de andere poot.

Naar aanleiding van dit voorval heb ik een aantal zaken nageplozen en uitgetest. Ik ben er achter gekomen dat de vogels zeer waarschijnlijk geïnfecteerd zijn met een parasiet (een mijt), de zogenaamde "Scaly leg mite" (Knemidokoptes), wat geen onbekend fenomeen is bij zangvogels. De exacte soort wordt nog nageplozen via kruisbekonderzoeker Pim Edelaar. Vrij plaatselijk komt deze parasiet (of een verwante soort) ook in de Noord Amerika voor, waar aangenomen wordt dat een eenmaal geïnfecteerde vogel hieraan zal sterven. Ik ben verder wat te weten gekomen over de levenscyclus van deze parasiet. Het blijkt dat de cyclus slechts enkele weken duurt, wat betekent dat vogels zeer snel geïnfecteerd kunnen raken. De infectie

openbaart zich het eerst aan de achterzijde van de tarsus, voor zover ik dat heb kunnen vaststellen. Verder is het opvallend dat juist 'mijn' kruisbekken veelvuldig uiterlijke kenmerken van deze parasiet vertoonden; ca. 100 vogels van de 479 vangsten. Ringer Kees Terpstra, die eveneens veel vogels ving heeft op de Veluwe in die periode slechts enkele van dergelijke kruisbekken gevangen. Van deze vogels hadden 46 exemplaren een gemiddelde tarsus dikte van 3.5 mm, gemeten van voor naar achter. Deze heb ik geringd met een 4.2 mm ring. De overige vogels met zichtbaar dikkere mijtpoten hadden een tarsus die kleiner was dan 3.3 mm en zijn met de voorgeschreven 3.3 mm ring geringd.

Mijn lokkers heb ik inmiddels, bij wijze van test, voorzien van 4.2 ringen. Ze hadden allen gezonde poten. De dikte van het middenvoet gewricht van de vogels bedroeg respectievelijk 4.9 4.7 4.3 en 4.7 mm. Deze grotere ringen leverden tot nu toe (na bijna een jaar in een voliere van 5x2.5x2.5 meter) geen problemen op voor de vogels en de ringen zijn ook niet afgevallen.

Omdat mijten kunnen worden overgebracht door ringers, is het raadzaam dat er maatregelen worden genomen om overdracht te voorkomen. Bij het uit de netten halen van de vogels schift ik ze direct en berg gezonde en geïnfecteerde vogels afzonderlijk op. Verder is het aan te raden de handen en ringtang te ontsmetten na het behandelen van besmette vogels.

Deze ervaring met pootproblemen bij kruisbekken stemt tot nadenken. Het is immers duidelijk dat de gezondheid van de vogel in het gedrang is of binnen afzienbare tijd mogelijk in het gedrang komt bij het ringen met een standaardring. Volgens de handleiding van de RC is dit een reden om van de ringlijst af te wijken. Het is dus zaak om in de toekomst de poten van kruisbekken (en natuurlijk ook andere vogels) goed te controleren en een grotere ringmaat te gebruiken indien enige infectie wordt vastgesteld. De meeste vogels hebben gelukkig (nog) gezonde poten en daarbij volstaat een 3.3 mm ring. Ik verbaas mij er overigens

wel over dat over deze mijtpoten problematiek weinig bekend is. Alleen Marc Herremans heeft dit probleem kort aangehaald in een artikel (Le Gerfaut 78: 243-260) naar aanleiding van Belgische vangsten in 1983/1984. Niet minder dan 42% van deze vogels bleek besmet te zijn.

Voor degenen die een internet verbinding hebben verwijs ik voor foto's van geïnfecteerde en gezonde tarsi naar:
<http://home.planet.nl/~eerde024/Kruisbek/extra.htm>

Kees van Eerde
Dwingeloo

